

TÁVOLI ORSZÁGOK

KÜLSŐ MONGÓLIA*)

Egykor pusztító fergetegként vágottak végig a világon, vad, háborús csatazajjal kavarták fel a megrendült Európa vallásos félelemmel teli lelkivilágát, ostromcsapásként suhogott szilaj győzelemkiáltásuk a keleti és nyugati despota-országok feje felett. Valamikor, Dzsingiszknán idején a világ egyik legnagyobb birodalmát alapították meg az egyesült mongoltörzsek tegyelmezett lovas-katonái. Hadi megmozdulásaik nyomai Európában épp úgy fellelhetők, mint Kisázsziában, Indiában, vagy a Távolkeleten. Követeik megjárták Jedo-t (Japán egykori fővárosa) és Párist egyaránt. Kína, India, Kis- és Középpázsia országainak uralkodóit évszázadokon keresztül a harcias mongoltörzsek adták. Központi helyzetük-nél fogva kapocs voltak Távolkelet és Nyugat között. Kereskedelmi karavánjaik hosszú időn keresztül közvetítettek Európa és Ázsia legtávolabbi részeiben.

Bár Európa történelmi könyvei barbár hordáknak tüntetik fel a mongolokat, tudományos kutatások bizonyítják, hogy ennek a népnek is megvolt a maga sajátos kulturája. A nomád népi kultúrát kétséggel a mongolok fejlesztették a legmagasabbra. Nép-dalaikban, mint jóformán egyetlen kulturahagyatékukban megható ragaszkodás és szeretet hangjain szólnak hazájukról, a végtelen pusztákról, az asszonyról, az anyáról, a kedvesről, a tüzes paripáról. Ezekben a dalokban a szteppék féktelen fiainak emberi, nemes vonásai ütköznek ki, megcáfolva az egykorú „művelt” Európa kutyafejes rémhiedelmét.

A buddhizmus terjedésével a mongolok is csakhamar letűntek a világ színpadáról. A földi élvezeteket megvető és a túlvilági élet legfőbb boldogságát hirdető tanok a szteppék fiait valami vallásos kábulatba sülyesztették. A szilaj, harcias törzsek csendes pásztornéppé váltak és lassan feledésbe merültek.

A buddhizmus gyökeresen megváltoztatta a mongolok életét. A lámák (papok) befolyása mind nagyobb lett, sikerült elérniök a mongol törvények megszüntetését és helyébe a buddhista dekalog-törvényt léptették életbe. Ezen keresztül gazdaságilag is megvetették lábukat és megerősítették a kolostorok hatalmi helyzetét. A lámák által gyakorolt törvény előírja, hogy „ha azelőtt egy mongol meghalt, akár az alsó, akár a felső osztályhoz tartozott, feleségét, lovait, rabszolgáit, barmait, stb., megölték. Ezentúl azonban annyi jószágot kell a lámáknak ajándékozni, amennyi a megölésre szánt lovakkal, barmokkal, stb., egyenlő.” Ez a magyarázata annak, hogy a világháború előtt a férfilakosság egyharmada kolostorokban élt s hogy Mongólia állatállományának 20 százaléka a lámák kezén volt.

A XVII. századig Külső Mongólia egyhangú életét semmi sem zavarja. Ettől az időtől kezdve mind erősebbé válik az orosz befolyás. II. Sándor cár idejében Kína már teljesen elvesztette mon-

*) Belső Mongólia részben Kinához, részben Japánhoz tartozik.

góliai kapcsolatait. A XX. század magával hozza az orosz protektorátus elismerését. 1915-ben, Kjahtában Oroszország és Japán között szerződés jön létre, amely Külső Mongóliát függetleníti Kínától és ezentúl, mint tampon-állam (ék-állam) szerepel Oroszország és Kína között. Kínát ez a szerződés akkoriban nem érintette érzékenyen. Külső Mongóliát Kínától a hatalmas Gobi-sivatag választja el, gazdaságilag már amúgy is régidőktől fogva az oroszokkal állt szorosabb kapcsolatban. Etnográfiailag pedig a mongolok közelebb állnak az oroszországi tatárokhoz, mint a kínaiakhoz.

Az orosz forradalom alatt ez a helyzet megváltozik. Először Kína befolyása erősödik meg, később túlsúlyba kerül a japán, mely báró Ungern-Sternberg ellenforradalmi tábornokot támogatja, hogy rajta keresztül úrrá lehessen Mongólián és Szibéria egyes részein. 1921-ben a szibériai guerilla-csapatok megsemmisítik báró Ungern-Sternberg hadait és az ébredő mongol törzsek megadják a kegyelemdífést a területükre visszahúzódó ellenforradalmi csapatfoslányoknak.

A közügyek irányítását ezután az 1920-ban megalakult „Mongol Forradalmi Néppárt” intézi Bodo-val, egy urgai (Ulanbator) irnokkal az élén. A japán befolyás Ungern-Sternberg leveretése után teljesen elvész s ettől az időtől fogva a mongol pásztornép újra önálló életet él, levetve a lámák gyámkodását és a különböző mongol hercegek uralmát.

1924-ben a „Nagy Huruldán” (nemzetgyűlés) megvetette a mongol népköztársaság alapjait. Az 1924-iki alkotmány szerint a hatalom a dolgozó népe. A föld, a természeti kincsek, az erdők és vizek magántulajdonát megszüntették. A gazdaság kulcsai, a külkereskedelmi monopol és a bankárok a kormány ellenőrzése alá kerültek. A legfelsőbb hatalmi szerv, az öt aimak (tartomány) képviselőinek kongresszusa, a „Nagy Chural”. A választójog 18 évnél kezdődik nemre való tekintet nélkül. A hatalom gyakorlását ily módon az aratok (mongol parasztok) végzik és teljes erővel küzdenek a feudalizmus még fennmaradt csökevényei ellen.

A forradalom után, annak dacára, hogy az új orosz kormány hatálytalannak nyilvánította a cári kormány szerződéseit — ami által Külső Mongólia is felszabadult a gyámkodás alól — megerősödött a kapcsolat Szovjetunió és Mongólia között. Ez csak egy rövid időre szakadt meg a hadikommunizmus idején, amikor is az S. U.-ban a magántulajdon azonnali teljes megszüntetését követelték, amit a mongolok erélyesen elleneztek. A viszony átmeneti elhidegülése azonban csakhamar barátsággá vált, míhelyt Oroszországban mérsékeltebb politikai irányzat került felszínre. Ujabbán a mongol nép fiai orosz iskolákba járnak, ahol megismerkednek az új rendszer gazdasági, politikai tanaival, alapos kulturális nevelésben részesülnek és az egyetemeken a legmagasabb kiképzésre tehetnek szert. És a puszták fiai szeretnek tanulni, dolgozni, hogy az egyetemekről visszatérve újjászervezzék hazájuk gazdasági, politikai és kulturális életét.

Külső Mongólia területe 1.250.000 km², azaz ötször akkora, mint Jugoszlávia, kb. 700.000 lakossal. Az ország a világ legmagasabb fensikjén fekszik. Átlagos magasság 1500—2000 méter. Főbb törzsei: a kalchazok, burjátok, zsdungárok, torgutok és dubretek. Lakói főleg állattenyésztéssel foglalkoznak. A földművelés még kezdetleges. A nemzetgazdaság alapja az állattenyésztés. Gazdasági élete az utóbbi évek folyamán hatalmasan fejlődött. Az országban 1913-ban 13.000.000 barmot számláltak össze, ez a szám 1934-ben 24.000.000-ra ugrott. 1924-ben 1600 desjatin területet vetettek be téli takarmánnyal (1 desjatin 10.925 hektár), ez a terület azóta 145.000 desjatinra emelkedett. A téli takarmánytermelés hatalmas lökést ad az állattenyésztésnek, mivel az eddigi módszerekkel ellentétben, a barmok téli ellátása is biztosítva van.

A gazdaság alapját a nomád aratgazdaságok (pásztorgazdaságok) képezik. A forradalom előtt egy ilyen gazdaságra 21 bодо esett (a bodo egy állatállományegység, alkotja 1 ló és 1 tehén, vagy 7 juh, 14 kecske, stb.).

Adót azelőtt csak az aratgazdaságok fizettek. A nép elnyomását legjobban bizonyítja az, hogy gazdaságonként a hercegek gazdaságára 1906-ban 964'5, a láma-kolostorokra 209.5 adómentes bodo esett. Az agrárforradalom a hercegek gazdaságát teljesen likvidálta. A láma-kolostorok birtoka ma az állatállomány 1 százalékát teszi, a forradalomelőtti 20 százalékkal szemben. Az új népművelési program, amelynek keretében az iskolahálózat nagymérvű kiépítését tervezik, mindjobban gyöngíti a lámák vallási pozícióit is.

Az ipar, a mongol viszonyokhoz mérten szintén hatalmasat lendült. Nemrég még csak háziiparról tudtak. Ma a nagyüzemekben már 2000 munkás dolgozik, a közlekedés 1500, a szövetkezetek 1000 alkalmazottat foglalkoztatnak. 1934-ben üzembehelyezték az ulanbator-i kombinátot, melynek saját erőműtelepe, textilgyára, bőrfeldolgozó üzeme és cipőgyára van. Északon és északnyugaton mind több gépet alkalmaznak a mezőgazdaságban és fokozatosan mehanizálják a termelést. Az országot autóbuszjáratok szelik keresztül... a tevék birodalmában megjelent a modern technika.

Külső Mongólia jelentősége a háború óta lépett különösen előtérbe. A cári Oroszország és Kína közé beékelte államnak kevés szerep jutott, de Japán imperialista éhsége csakhamar napirendre tülte az ország létkérdését. Tanaka emlékiratai szerint (1927.) „Mandzsúria és Mongólia a Távolvelet — Belgiuma.” Tanaka tehát hadszíntérnek, vagy legjobb esetben felvonulási terepnek szánja. Belgiumon 1914—18-ban a német csapatok gázoltak keresztül, hogy Franciaországot két oldalról támadhassák meg, Külső Mongólián áttiporva a japánok elérhetik a transzszibír vasútvonalat, melyet, ha derékontörnek, megbéníthatják a Szovjet távolveleti hadseregének ellátását. Emellett természetesen az ország 24 milliót számláló állatállománya is nagyjelentőségű. Az anyaországtól messze elka-

landozó hadsereg ellátása (itt párezer kilométerről van szó) óriási nehézségekkel jár.

Mandzsuriában Japán már elérte célját. Belső Mongóliában, Pekingben, Sanghajban, Nankingban bábkormányok a tókiói füttyszóra táncolnak és hogy Külső Mongólia nem jutott hasonló sorsra, azt egyedül hatalmas szomszédjának köszönheti, aki tavaly szerződésben biztosította segítségről abban az esetben, ha Japán megtámadja.

Hogy a japán támadókedv még ezek után sem lohadt le, azt legutóbbi hadikészülődései mutatják legjobban. Mandzsuriában és Belső Mongóliában utakat építenek a Mongol Népköztársaság felé (M. N. K.), felemelték a Peking—Szuijuan, Peking—Bautu vasútvonalak forgalmi kapacitását, Bautuban repülőtérrel építettek, megkezdték a Bautu—Ningszaja országút építését, a terepet telefonhálózattal látják el, az M. N. K. és a Szovjetunió határán számos orosz és burját fehérgárdista telepet létesítettek.

Ezzel szemben az M. N. K. jól felszerelt hadsereggel rendelkezik. A köztársaság védőőrsége 24.000 határőr, 2 gyalogbrigád, 5 lovasdivízió, mely tűzérséggel van ellátva, továbbá 9000 milicista. A hadsereget állandóan erősítik, mechanizálják, modern hadi-eszközökkel látják el, repülőtereket és repülőbázisokat építenek ki.

Minden jel arra mutat, hogy a Mongol Népköztársaság népének még nagy szerep jut a világtörténelemben. Ezuttal azonban nem mint szilaj leigázók fognak megjelenni a világtörténelem színpadán, hanem mint a demokrácia harcosai a fasizmus ellen s a régi kutyafejes gyűlölet helyett, küzdelmüket a dolgozó népek szimpátiája fogja kísérni.

Szakács Gábor

SZONETT

... S fekete ebek kórságot övöltének,
A vizenyők nádján vadul övölt a szél.
Nincs rettentőbb annak álmatlan éjénél
Ki szakadt kabátjaiba temetkezett,

S mohón aluoni vágy. Vacsorát nem evett.
Baltáját az ágyhoz készítette. Miér?
Szomorú agyát lázasítja beteg vér,
Mely az ereiben úgy megkevesbedett.

Minek a balta? A magánosok dühe
Elszállong, mint tehetetlen szétfűtt pihe
S balta hideg nyelét hiába szorítja

Bárki, míg a sötétet egyedül issza
És belének görcsétől egyedül szédül,
Nincs magános kiút az éhség ködébül.

Laták István